

Мартиненко Володимир Олександрович
Кандидат наук з державного управління
(м. Суми, Україна)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Поглиблення міжрегіональних диспропорції соціально-економічного розвитку призводить до зниження рівня конкурентоспроможності України та регіонів. Не задовільною є і екологічна ситуація, що склалась у регіонах. Це дає підстави для пошуку шляхів спрямованих на покращення навколишнього природного середовища, що в результаті сприятиме привабливості територій для інвестицій та активізації економічної діяльності, що в свою чергу підвищить рівень конкурентоспроможності регіонів. Тому виділення екологічної складової в конкурентоспроможності регіону дає можливість визначити та скористатися економіко-екологічними перевагами розвитку регіону. У той же час екологічний фактор лімітує економічний розвиток чим знижує конкурентоспроможність регіону.

Серед екологічних факторів, що визначають конкурентоспроможність регіону можна відзначити наступні:

- екологічні умови навколишнього природного середовища проживання населення;
- рівень пропозицій та платоспроможного попиту на екологічно якісні товари або товари екологічного призначення;
- екологічних умови та рівень екологічних параметрів якості для суб'єктів господарської діяльності з метою забезпечення процесів виробництва екологічно чистих товарів і товарів екологічного призначення;
- інвестиційна привабливість регіону з урахуванням екологічних параметрів виробництва екологічно чистих товарів і товарів екологічного призначення для національних і закордонних інвесторів;

- рівень сформованості організаційних економіко-екологічних механізмів, що діють у межах регіону й забезпечують комфортні умови проживання населення, екологічно чисті умови виробництва екологічно чистих товарів і товарів екологічного призначення та ін.

Проте, розглядаючи екологічний стан регіонів України, слід відзначити, що в остання 5 років регіональні диспропорції у сфері збереження навколишнього природного середовища та екологічної безпеки регіонів залишаються значними. Особливу небезпеку викликає екологічна ситуація в Донецькому регіоні, що пов'язано як з високим рівнем концентрації промислових підприємств та недосконалими технологіями виробництва, так і з воєнними подіями, які приводять до значної руйнації природних екосистем.

З високим рівнем концентрації об'єктів, що провадять екологічно небезпечні види економічної діяльності, залишаються Дніпропетровська, Луганська, Запорізька, Кіровоградська та Харківська області. До кола регіонів з помірним забрудненням довкілля та відносно чистих, де концентрація «шкідливих» об'єктів невисока, можна віднести Чернівецьку, Волинську, Рівненську, Сумську, Чернігівську та Тернопільську області. Такий стан справ негативно впливає на всі інші суб'єкти економіки, що розташовані у зоні дії забруднювачів. Таким чином, можна стверджувати, що екологічний фактор визначає напрямки розвитку господарської діяльності регіону її ефективність та конкурентоспроможність території, а підвищення економічної конкурентоспроможності регіонів неможливе без одночасного підвищення їх екологічної конкурентоспроможності.

Екологічна конкурентоспроможність регіону повинна бути визначена потенційними перевагами регіону в забезпеченні екологічно чистого стилю життя й екологічно чистого стилю ведення господарської діяльності одночасно всіма суб'єктами регіону. Рівень конкурентоспроможності регіону повинен визначатися в залежності від цілей порівняння відповідно до набору певних показників конкурентоспроможності з урахуванням екологічної складової. До таких показників відноситься [1. с. 11]:

- сумарна екологічна конкурентоспроможність суб'єктів підприємницької діяльності, що перебувають на території регіону по показникам впливу на стан природного середовища даного регіону забезпеченню населення екологічно чистими товарами за прийнятною ціною й сумарними показниками екологічної якості природного середовища;

- економіко-екологічна ефективність організаційно-економічного механізму що забезпечує екологічну конкурентоспроможність суб'єктів господарювання та регіону в цілому;

- створення умов екологічної інвестиційної привабливості регіону з метою розвитку економіки регіону на основі використання екологічно конкурентних природних факторів і умов виробництва;

- конкурентоспроможного інституційного середовища регіону, що сприяє екологічній конкурентоспроможності.

З урахуванням виділених показників для забезпечення конкурентоспроможності регіонів, в регіоні варто сформувати екологічний конкурентоспроможний економіко-екологічний простір, який передбачає наявність екологічних обмежень у процесі виробничої діяльності й екологічних стандартів якості товарів, що випускаються на базі вільного переміщення й доступу до екологічно сприятливих умов виробництва екологічно чистої вихідної сировини та матеріалів екологічно чистих технологій виробництва.

Для формування такого економіко-екологічного простору, на нашу думку, необхідно:

по-перше, сформувати екологічно спрямовану владу регіону, яка б надавала пріоритетність екологічному розвитку регіону, характеризувалася екологічною та економічною компетентністю її членів, нестандартністю ідей з природокористування та стилем прийняття рішень, прозорістю виконавчої влади у відношенні до екологічних проблем регіону та пріоритетністю вирішення екологічних проблем;

по-друге, визначити основні стратегії забезпечення конкурентоспроможності регіону з врахуванням екологічної компоненти.

Такими стратегіями можна вважати [2, с. 327]:

- стратегію розумної достатності - добровільна відмова від надлишкового споживання ресурсів і продуктів;

- стратегію чистого виробництва - мінімізація негативного впливу на природне середовище шляхом перепроєктування технологічних процесів виробництв, коригування номенклатури виготовленої продукції та зміна сировинної бази;

- стратегію екологічної ефективності - істотне збільшення коефіцієнта використання сировинних ресурсів і продуктивності праці;

- стратегію циркулярності - налагодження постачальницьких ланцюжків кругообігу ресурсів з метою мінімізації відходів виробництва й зниження навантаження на природне середовище;

- стратегію кооперування - сумісне вирішення екологічних проблем ресурсозбереження в межах регіональних кластерів.

По-третє, підвищити інвестиційну привабливість регіону;

по-четверте, створити регіональну інноваційну систему;

по-п'яте, сформувані розвинену екологічну інфраструктуру регіону;

по-шосте, створити у регіоні значний науковий та інтелектуальний потенціал, компетентний у вирішенні екологічних проблем регіону;

Література:

1. Аверіхіна Т. В. Екологічна складова оцінювання національної та регіональної конкурентоспроможності / Т. В. Аверіхіна // Вісник соціально-економічних досліджень . - 2012. - Вип. 1. - С. 8-13. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsed_2012_1_3.pdf.

2. Пахомова Н. В. Экологический менеджмент. / Н. В. Пахомова, А. Эндрес, К.Рихтер – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.